

Om hoveri på Løvenholm.

Skrevet af Søren Ladefoged, Gjesing.
(Årsskriftet 1979).

Noget af det der gør slægtsforskning til en langsommelig men samtidig interessant hobby er, at medens man leder efter oplysninger i gamle bøger eller pakker på arkivet, dukker der uventede papirer frem, som så lige skal læses. Og disse ting giver ofte et godt billede af, hvordan de tidligere slægtled levede og hvilke problemer man havde dengang.

Således fandt jeg i min søgen om min egen gårds historie på arkivet i Viborg, en hoverikontrakt skrevet på Løvenholm oktober 1791, og jeg skal her forsøge at gengive indholdet af denne.

Peter Severin Føns til Grevskabet Løvenholm med Sorvad, stamhuset Todbøl og Bodumbisgård, kongelig majestæts værdige justitsråd, landsdommer i Nørre Jylland og – efterskrevne hoverigørende bønder, har indgået denne forening om det til Løvenholm gods forrettede hoveri.

1: Om markarbejdet.

Godset inddeler marken i 8 store og 6 små vangskifter, de store skifter drives med 3 års brug og 5 års hvile, de små skifter med 3 års brug og 3 års hvile, hver bonde fik tildelt sine bestemte stykker, han skulle dyrke i alt ca. 4-5 tdr. land. 1. år efter hvilen skulle der sås byg eller boghvede. 2. år sås rug og 3. år rug eller havre og der skulle køres gødning til byg eller rug.

Enhver bonde skulle "pløje, så, harve og dets afgrøde høste, sammensætte, stuprive, røgte, hjemkøre, indkøre i lade og lade i gulvene", dog kunne ingen bonde, i sædens tid, fordres til markarbejde mere end 2 dage om ugen, og høstens tid 3 dage om ugen, men så skulle han møde med 2 mejere og 2 optagere når det forlangtes og da skulle der arbejdes fra 7 til 12 formiddag og fra 2 til 7 eftermiddag, men så skulle godset dog anvise græsning til hestene i middagshvilen.

2: Om høhøsten.

Engene inddeles i 17 dele og bønderne arbejder parvis, "og bør på bedst mulig måde høste, rive, stakke og hjemkøre det derpå værende hø til hvilken af gårdene det forlanges".

3: Angående tørven.

Enhver bonde på godset er pligtig til, når det kræves, i tørvemoserne på hovedgården, "at skære, skrue, røgte og hjemkøre og i hus eller stak henlade enten 12 gode læs tørv til Løvenholm og Nielstrup Mølle, eller 8 læs til Sorvad, og trædes der om størrelsen, da skal hver læs indeholde 300 stk. tørv, hver tørv 9 tommer lang 6 tommer bred 3 tommer tyk". Derefter måtte bønderne til sig selv, få de tørv, de kunne køre hjem på én dag.

4: Om vægt og rejser.

Hver bonde skulle årlig gøre 4 lange rejser til Randers, Udbyhøj eller andre steder ligeså langt, og da var 1 læs enten 3 tdr. rug eller byg, af havre eller boghvede 4 tdr., smør 2 tdr. eller ost, flæsk eller andre sager.

Derudover skulle han gøre 4 korte rejser til Voer Færgested eller lige så langt. I stedet for en kort rejse, kunne der hentes 3 læs tømmer eller brænde i skoven, enten flytte 3 læs korn fra Løvenholm til Sorvad eller omvendt, enten køre 2 gange til Rygårdstrand, eller forrette andet småkørsel ved gården.

5: Angående hegnet.

Bønderne skulle for egen bekostning indhegne Hovmarken, enten med en dobbelt grøft, eller en stenmur, fra Nordre Gjesing Fædrift til Stenaltskoven i syd (Stenalt ejede dengang

en del af den nuværende Løvenholm skov.) Hegnet blev delt op i 48 dele og hver bonde skulle stedse holde sin del i god og forsvarlig stand og reparere det så snart det var nødvendigt.

6: Om det gående hoveri.

"Til tærskning, rensning, åer og bækkens rydning, de indvendige grøfters vedligeholdelse, vangstedernes rensning, hør og korn samt halmstakkes ud og indkørsel, ladegårdens reparation, kort sagt, al gangarbejde til hovedgårdens fornødenhed, som ikke henhører til korn og enghøst, møjgning, spredning samt tørveskæring, forretter hver bonde årlig 52 gangdage".

Ingen kunne dog fordres til dette arbejde mere end 2 dage om ugen, men enhver bonde som ville betale 3 Rigsdaler i "Tærskpenge" kunne slippe for 30 dages gangarbejde, men dette skulle han da lade godset vide hvert år inden 1. maj. Til alt arbejde skulle bønderne selv medbringe gode redskaber.

Hvis der bliver strid om timer, betaling, arbejde eller andet, henvises til en forordning af 20.-2. 1771 som en regel og rettesnor.

Der skulle skrives 2 protokoller straks, som skal indeholde 1: denne "Convention" 2: hvilke agre hver bonde skulle dyrke og deres mål, 3: i hvilken orden de skulle drives, 4: beskrivelse af hegn og grøfters højde, længde og beskaffenhed, 5: engenes beliggenhed og mål. "Af denne protokol gemmes det ene eksemplar på hvad sted Det Kongelige Krudtkammer befaler, det andet i grevskabets arkiv, og en udskrift deraf hos den ældste gårdmand i hver by".

Derefter nævnes 10 mænd i Sønder Gjesing, 8 i Nørre Gjesing, 1 i Hedegård, 3 i Nielstrup, 3 i Rygårde, 2 i Mogenstrup, 10 i Nørager, 3 i Fjerrupgårde og Kokkegårdsmanden.

Efter protokollen var oplæst for de dertil tilsagte bønder, erkendte de deres underskrift, og at dette var indgået utvungen og frivillig.

Underskrevet på Løvenholm den 24. oktober 1791.

En fotokopi af den originale kontrakt findes på Egnsarkivet i Vivild og kan læses der i sin fulde ordlyd.

P.S.

Sidst jeg var i arkivet d. 28.2.-79 fandt jeg, foruden skødet hvorved min egen gård købtes fri af Løvenholm, også en fortegnelse over, hvad der hørte med da "Hr" P.S. Føns købte Løvenholm den 24.11.1783.

Foruden hovedgården var der Konge og Kirketiende fra Gjesing og Nørager sogne, Sorvad, 9 gårde og 10 huse i N. Gjesing, 12 gårde + 15 huse i S. Gjesing, 13 gårde 1 boel og 15 huse i Nørager, 6 gårde + 2 huse i Tustrup, 2 gårde i Fjerrupgårde, Kokkegård, Nymølle, 4 gårde i Røjpgårde, 2 gårde i Mogenstrup Rygårdstrand, 10 gårde + 10 huse i Lystrup, 1 hel og 2 halvgårde i Nielstrup, Nielstrup Mølle, Kjærgård, 5 gårde i Allestrup, 6 gårde og 5 huse i Vejlbjby, 1 gård + 1 boel i Brunmose, 4 gårde + 3 huse i Nimtofte, 2 gårde + 2 huse i Mogenstrup, 2 Kolstrupgårde, 1 gård og 1 hus i Sivested, 1 gård og 2 huse i Lemmer, 5 gårde i Bøjen, 2 gårde og 1 boel og 3 huse i Andie, 1 gård i Vejlbjby, 2 gårde + 1 hus i Lyngby, 1 gård i Allev, 1 hus i Albøge, 1 gård i Søby, Mårup Mølle, 1 gård i Krarup, og 2 gårde i Strands m.m.

Det bliver i alt 98 gårde, 2 halvgårde, 4 boelsstæder, 72 huse, og 3 vandmøller fordelt over et stort område. Men det var jo almindeligt for godserne dengang.